

2078

od autora.

Stuenz

Nadbitka z „Pamiętnika Państw. Instytutu naukowego gospodarstwa wiejskiego w Puławach”. — Tom II, część A.
Extrait des „Mémoires de l'Institut national Polonais d'économie rurale à Puławy”, — T. II, p. A.

S. 719.

Przyczynek do rozszedlenia mszycy wełnistej (Schizoneura lanigera Hausm.) w b. Kongresówce. — La répartition de Schizoneura lanigera Hausm. sur le territoire de l'ancien Royaume Polonais.

(Z Działu Entomologicznego).

podał

ST. MINKIEWICZ, kierownik Działu.

Sprawa walki ze szkodnikami roślin uprawnych powinna w chwili organizowania samodzielnej gospodarki państwowej stać się troską rządu, jak ma to miejsce w cywilizowanych państwach Europy i Ameryki.

Nie chcemy przez to zaprzeczać znaczenia instytucyj prywatnych, samorządowych czy krajowych, w sprawach związanych z ochroną roślin, mamy bowiem dowody, że instytucje takie (jak np. Stacja Ochrony Roślin przy Tow. Ogr. w Warszawie, Oddział Ochrony Roślin w Akademji Rolniczej w Dublanach, Krajowa Stacja Doświadczalna dla badania szkodników zwierzęcych na roślinach, w Krakowie) niemało przyczyniły się do poznania szkodników i chorób roślin uprawnych krajowych i propagowania walki z nimi. Gdy się zważy jednak, że z dobrodziejstwa wymienionych instytucyj korzystał przedewszystkiem ogół uświadomionych już rolników, ogrodników i in., a najszersze masy naszego społeczeństwa rolniczego były na działalność tych instytucyj prawie obojętne, dojść się musi do wniosku, że ujęcie przez Państwo sprawy propagandy i ustawodawstwa w dziedzinie ochrony roślin uprawnych i walki ze szkodnikami i chorobami tych roślin dać może wydatniejsze w tym kierunku wyniki.

Przystępując do organizacji walki ze szkodnikami i chorobami roślin uprawnych, odniosło się Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr

*Wydanie 17321.
27.7.49
[signature]*

Państwowych w Warszawie w początku roku ubiegłego do Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach w sprawie podjęcia walki z mszycą wełnistą, wobec podnoszonych przez sfery zainteresowane głosów o niebezpieczeństwie, jakie grozi naszym sadom od tego szkodnika. Jednocześnie Ministerstwo opublikowało *Druk ulotny Nr 1*, pod tytułem „Mszycy wełnista i jej zwalczanie“, pouczający w popularnej formie o biologii tego szkodnika i sposobach walki.

P. I. N. G. W. w Puławach mógł tylko częściowo propozycji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych zadośćuczynić, jako że na terenach Puław — w sadach instytutckich w Puławach i okolicy, oraz w sadach w bliższym i dalszym sąsiedztwie, mszycy wełnista, jak dotychczas, nie występuje; a więc i praca nad biologią tego szkodnika w naszych warunkach i nad metodami jego zwalczania wobec powyższego prowadzona być nie mogła; toteż Dział Ochrony Roślin Instytutu zajął się przede wszystkim popularyzacją wiadomości o mszycy wełnistej i jej zwalczaniu i przystąpił do gromadzenia materiałów, odnoszących się do rozsiedlenia tego szkodnika na ziemiach Polski, ograniczając się na razie, wobec różnych trudności technicznych i in., do obszaru b. Kongresówki.

Jednocześnie zwrócił się Dział Ochrony Roślin Instytutu w Puławach z projektem podziału pracy w kwestji walki z mszycą wełnistą do instytucyj pokrewnych w Warszawie i Krakowie, proponując zajęcie się opracowywaniem biologii mszycy wełnistej w naszych warunkach (Stacji w Krakowie), oraz wypróbowaniem różnych metod walki z tym szkodnikiem (Stacji w Warszawie, która od pewnego czasu pracuje już w tym kierunku), jako że na terenach tych instytucyj mszycy wełnista jest rozpowszechniona.

W celu zgromadzenia materiałów o występowaniu mszycy wełnistej na ziemiach Polski opracował Dział Ochrony Roślin Instytutu w Puławach na początku ub. r. kwestjonariusz o mszycy wełnistej, który został wydany przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych w Warszawie (w kwietniu 1919) i rozesłany przezeń wraz ze wzmiankowanym wyżej drukiem ulotnym Nr 1 w ilości 5250 egz. do starostw, urzędów aprowizacyjnych, Kółek Rolniczych i in. w b. Kongresówce¹⁾. Dotychczas (styczeń 1920 r.)

¹⁾ Ponadto Dział Ochrony Roślin wysłał po 200 egz. kwestjonariusza wraz z drukiem ulotnym Nr 1 do Poznania i Lwowa (do Uniwersytetu i Towarz. Gospod.).

nadesłano ogółem ponad 500 odpowiedzi z 62 powiatów b. Kongresówki (na ogólną ilość 84 powiatów), na podstawie których da się ułożyć przybliżoną mapkę rozsiedlenia mszyicy wełnistej na tem terytorjum.

Odpowiedzi pochodzą od zwierzchności gminnych (wójtów), instruktorów Kółek Rolniczych, ogrodników folwarcznych, poszczególnych włościan (najwięcej odpowiedzi) dzierżawców sadów i t. p., starostów, urzędów aprowizacyjnych. Są odpowiedzi poszczególne i ogólne, dotyczące całych powiatów, ułożone przez starostów lub instruktorów rolniczych. Wobec powyższego trudno podać procentowo ilość odpowiedzi w stosunku do rozesłanych kwestjonariuszy.

Wśród odpowiedzi trafiają się bardzo dokładne, z podaniem objawów wywołanych przez szkodnika, odmian jabłonek najwięcej podlegających uszkodzeniom, stosowanych środków walki ze szkodnikami, a nawet z datą pierwszego pojawienia się mszyicy wełnistej. Dużo jednak odpowiedzi zdradza nieorjentowanie się w znaczeniu szkodnika dla drzew jabłoniowych, a są i takie, gdzie odpowiadający zupełnie nie orjentują się w danym szkodniku, przytaczając różne inne gatunki mszyce. Czytając odpowiedzi na kwestjonariusz, dochodzi się do wniosku, że dla zorganizowania należytej walki ze szkodnikami niezbędną jest pomoc Państwa przez popularyzowanie wiadomości o chorobach i szkodnikach za pomocą szeregu dostępnych wydawnictw, pomoc Kółkom Rolniczym w organizowaniu odczytów z danego zakresu wiedzy, powołanie specjalnych instruktorów ogrodniczych (powiatowych) i in.

Co do ilości poszczególnych odpowiedzi na omawiany kwestjonariusz, to większą ich ilość (z różnych miejsc danego powiatu) posiadamy dla następujących pow.: błoński — 52 odp., częstochowski — 13 odp., w tem 1 odp. od całego miasta), hrubieszowski — 16 odp., koniński — 21 odp., kutnowski — 17, łódzki — 12, łukowski — 16, miechowski — 10, mińsko-mazowiecki — 19, pułtuski — 12, sieradzki — 12, sokołowski — 17, stopnicki — 15, turecki — 22 i warszawski — 114 odpowiedzi. Pozostałe powiaty nadesłały albo mniej odpowiedzi, albo odpowiedzi ogólne, dotyczące całego powiatu. Są powiaty, które nadesłały odpowiedzi od wszystkich gmin. Z powiatów, gdzie starostwa, Związki Kółek Rolniczych lub Związki Ogrodnicze zajęły się sprawą odpowiedzi na kwestjonariusze starannie, jest tych odpowiedzi dużo.

Po odrzuceniu wszystkich wątpliwych i niecisłych odpowie-

dzi można z całą pewnością stwierdzić obecność mszycy wełnistej w następujących powiatach: będzińskim, częstochowskim, hrubieszowskim, kaliskim, łaskim, łódzkim, łukowskim, mińsko-mazowieckim, pińczowskim, piotrkowskim, sieradzkim, sochaczewskim, stopnickim i warszawskim, a więc w 14 powiatach.

Załączona mapka daje bliższe pojęcie o rozsiedleniu mszycy wełnistej w b. Kongresówce i do pewnego stopnia wskazuje na drogi jej wędrówki.

Najwięcej miejscowości opanowanych przez mszycę wełnistą, jak wynika z kwestjonarjusza, znajduje się w powiatach granicznych Śląska Górnego i Wielkopolski (co zostało uwydatnione na mapce). Jest to zarazem dowodem, że tu po raz pierwszy przedostała się do b. Kongresówki mszyca wełnista¹⁾ i zdążyła już znacznie rozpowszechnić się w najbliższej okolicy, tworząc jakby ogniska występowania. Za takie ogniska, jak widać z mapki, można narazie uważać Zagłębie Dąbrowskie i okolice Łodzi. Zapewne pow. Kaliski i Częstochowski, w miarę otrzymywania stamtąd dalszych odpowiedzi na kwestjonarjusz, okażą się takimiż ogniskami. O ile chodzi o Warszawę, to tutaj przedostała się mszyca wełnista najprawdopodobniej ze sprowadzanymi drzewkami jabłoniowemi z Niemiec, gdzie szkodnik ten jest bardzo rozpowszechniony.

Powiaty pińczowski i stopnicki można uważać za takież punkty ogniskowe, jak Zagłębie Dąbrowskie i in.; należałoby przypuścić, że do nich zawleczono mszycę z Małopolski Zachodniej, gdzie jak wiadomo, jest rozpowszechniona. Nowopowstające(?) ognisko mszycy wełnistej na wschodzie b. Kongresówki (Hrubieszowskie) otrzymało ją zapewne z Wołynia, jak wskazywałaby na to obecność mszycy wełnistej w Kowlu (na podstawie dokładnej odpowiedzi).

Wypowiadamy tu szereg przypuszczeń co do przedostania się mszycy wełnistej do b. Kongresówki; dalsze ściślejsze badania w tej sprawie rzucają zapewne więcej światła na omawiane zagadnienie.

Również nie można uważać podanej tu mapki rozsiedlenia mszycy wełnistej za skończoną i zupełnie ścisłą, już choćby dlatego, że dane dostarczone przez kwestjonarjusz są niedostateczne, a nie raz wątpliwe (posiadamy 35 wątpliwych odpowiedzi na kwestjona-

¹⁾ Po raz pierwszy notowano u nas pojawienie się mszycy wełnistej w Kaliskiem, w okolicach Sosnowca i Częstochowie, w 1906 roku. Daty tej za zupełnie ścisłą uważać jednak nie można; prawdopodobnie szkodnik pojawił się u nas wcześniej.

rjusz, które przy oznaczaniu punktów rozsielenia mszyey weńnistej zostały odrzucone). Poza tem nie posiadamy odpowiedzi na kwestjonariusz z 20 przeszło powiatów; z wielu zaś powiatów dane są niewystarczające. Jeżeli mimo to wszystko podajemy na tem miejscu mapkę rozsielenia mszyey weńnistej, to jedynie ze względów praktycznych, w celu zwrócenia uwagi czynników fachowych oraz Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych na to, gdzie przede wszystkim należy zarządzić energiczniejsze środki w celu zwalczania tego niebezpiecznego w naszym sadownictwie szkodnika, aby nie pozwolić mu rozszerzać się dalej. a o ile to będzie możliwe, stopniowo niszczyć go w tych jego ogniskach występowania.

Obawy o rozszerzenie się mszyey weńnistej są widocznie dość uzasadnione, skoro pewna ilość posłów w Sejmie Ustawodawczym w Warszawie wystąpiła z projektem ustawy w sprawie zwalczania mszyey weńnistej. Ustawa została przyjęta przez Sejm w dniu 2-go sierpnia 1919 r.¹⁾, a Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych zostało powierzone jej wykonanie. Projekt rozporządzenia wykonawczego do tej ustawy był rozważany w M. R. i D. P. dn. 20/X 1919 na specjalnej konferencji fachowców. Czy jednak będziemy w stanie przystąpić do zwalczania mszyey weńnistej przy obecnym stanie naszych organizacyj ogrodniczych? Jesteśmy dopiero w zaczątkowem stadjum organizowania walki ze szkodnikami gospodarstwa wiejskiego i sprawa poruszona nie wydaje się łatwą do przeprowadzenia. Naszem zdaniem najpilniejszą potrzebą byłoby narazie zajęcie się zwalczaniem mszyey w najwięcej opanowanych przez nią powiatach; w tym celu, przy starostwach tych powiatów powinno się kreować stanowiska fachowych instruktorów ogrodniczych, których obowiązkiem byłoby przeprowadzenie sanacji chorych sadów i szkółek drzew jabłoniowych. Następnie powinno M. R. i D. P. wydać zakaz sprowadzania drzew owocowych z Niemiec i Austrii, gdzie mszyca jest bardzo rozpowszechniona, a również i z Rosji.

¹⁾ Ustawa z 2. VIII. 1919 została zacytowana w broszurze St. Minkiewicza p. t. „*Mszyca weńnista*“, Warszawa 1919. M. Arct.

Résumé.

Les matériels, ayant rapport à la répartition de *Schizoneura lanigera* Hausm. sur le territoire de l'ancien Royaume Polonais, recueillis par la Section d'entomologie de l'Institut National d'Economie Rurale à Puławy, se fondaient sur un questionnaire rédigé par cette Section et publié par le Ministère d'Agriculture en avril 1919. Jusqu'au janvier 1920 nous avons reçu plus de 500 réponses de 62 districts de l'ancien Royaume. Les réponses qui ne laissent aucun doute nous instruisent que *Schizoneura lanigera* Hausm. apparaît dans les suivants districts: Będzin, Częstochowa, Hrubieszów, Kalisz, Łask, Łódź, Łuków, Mińsk Mazowiecki, Pińczów, Piotrków, Sieradz, Sochaczew, Stopnica et Varsovie, ainsi dans 14 districts (parnis 84). Les centres (lieux où les parasites étaient les plus nombreux) peuvent être constatés dans les districts de Będzin, Kalisz et Łódź.

Tymczasowa mapka rozszedlenia mszycy wełnistej w b. Kongresówce

Czerwone krzyżyki oznaczają miejsca występowania mszycy wełnistej.

St. Minkiewicz.

